

Íslenska akuryrkjufélagið 1770–1777

DÍ. Yfirrétturinn á Íslandi. BA/1, örk 2.

Plan til agerdyrknings selskab udi Island

Membra honoraria

Deres excellence hr. Adam Gottløb greve af Moltke

Deres excellence geheimeraad grev Tott

Deres excellence hr. geheimeraad Berregaard

Deres høyærværdighed hr. biskop Harboe

Stiftamtmand over Island

Amtmand over Island

Membra ordinaria

1) Hr. N.N., præses og membrum ordinarium

2) Hr. N.N., selskabets bestandige secretaire og membr. ord.

3) Magister O. Andresen Borreby selskabets directeur og m.[o.]

4) Membr. ord.

5)

6)

7)

8)

9)

10)

11)

12)

Membra extraordinaria

Selskabets statuta

1) Membra ordinaria bære fælleds alle byrder og udreeder selv alle udfordrende omkostninger til agerdyrkningens opkomst og fremvekt, hvorfore de ogsaa alleene per plurima vota bestemme hvad til selskabets öyemærke at opnaae skal giores eller lader og votis paribus har præses votum decisivum.

2) Naar selskabet af 12 membra ordinaria er sluttet og statuta underskrevne, consuleres om og hvem mand tör udbede sig til membra honoraria og der effter udsöges helst af landets indbyggere hvem der vil og selskabet finder beqvemme til at udnævnes til membra extraordinaria.

3) Da selskabets hensigt er reedelig og uegennyttig, kand det icke andet end vänte naadigst protection under saa höye og af kiærlighed til fædernelandet endog i de nordligste egne velbekiendte herrer, som selskabet underdanigst har vovet at udnævne som membra honoraria.

4) Selskabet vil icke spare flid eller bekostning, haaber derfor ved den hoyestes velsignelse i sin tid, om ikke de, da dog effterkommerne at höste frugten og nytten der [a]f, og som membra extraordinaria have nærmest adgang til at blive membra ordinaria, tör man ikke tvivle paa deres reedebonhed, om de i noget kunde være selskabet til nytte.

5) Selskabet udseer et ödeplads hans Majst tilhörende, som kand eragtes bekvem til avling bestaaende ohngefehr 8–10 tdr. hartkorn foruden engsletter og græsgang med videre, som er nödvändig til et jordebrug, og der om effter foregaaende undersögning og erklæring af stædets övrighed indgiver allerunderdanigst memorial til Majestetenet faae det skienket til frye arv og eyendom med vilkaar icke at bruge det til andet end agerdyrkning.

6) Saa snart dette af hans Maj^t er allernaadigst bevilget, anvender selskabet alle muelige midler paa egne fælleds beskostninger at faae pladsen præpareret, ryddet, indhegnet, saaekorn forskaffet, besætning, bygning med videre, som til agerbruget er nödiges.

7) Da alt dette vil befordre en temmelig udgift, hvor af paa en tiid ingen frugt kand väntes, saa bliver derimod bem(el)te plads med alt sit tilhörende at ansee som selskabets fælleds frie eyendom hvor af hvert membrum eyer sin 1/12 deel portion.

8) Paa denne eyendom söges kongel. allernaadigste beneficium, at den icke formedelst giæld, pantsetning, eller i andre maader, maae nogen af selskabets lemmer fratages, saa længe de concurrere til at opnaae selskabets öyemærke, saa og at den icke maa som almindelig arv blive deelig bland fleere arvinger. Men dersom et membrum döer, eller formedelst andre aarsager udgaaer af selskabet, uden i forveyen for selskabet at have proponeret til sin 1/12 arving og successor, at da den vacante portion alleene blandt membra ordinaria og extraordinaria bliver auctioneret og til höystbydende bortsolgt, i hvilket tilfælde selskabets secretaire bliver auctions directeur som tager sit salarium og for resten gör regnskab til den udgangne eller arvinger.

9) Ingen maa eye fleere end 2 portioner, men kand gierne tillades at fleere participere i en portion, dog saa at kun en ansees for hovedparticipant og selskabets membrum ordin(arium).

10) Da vor allernaadigste konge i alle maader giör sig een ære af at udvise sin kiærlighed mod fædernelandet, saa tör Jsland viist haabe der i at [være] indsluttet, og kand derfor iche paatvivles, [at] selskabet effter [for]legaaende fornufftig overlæg, udsöger ommældt plads, samme af hans Majst at vorde selskabet allernaadigst confereret og statuta confirmeret, og da et par aar maatte bortgaae, for inden saadan kongel. allernaadigste resolution kunde væntes til Jsland, saa maae selskabet allerede strax begynde at være betænkt paa de forud nödvændige præparatorier, som bestaae fornemmelig i duelige agerdykere og brugelige reedskaber, hvorfor selskabet tager følgende i beslutning.

11) At forskrive fremmede agerdykere, har erfahrenheit lært ikke nytter meget, thi kiede af landet og landets levemaade bliver jorden som man siger, gierne altid frossen for trevne sviin, derfor udsöger selskabet blandt jslænderne, en karl ædruelig, vindskibelig, som har nogenleedes got begreb i hovedet, og især er nem paa fingrene og forstaaer lidt at hugge, ligeleedes en dreng. Disse oversendes til mag. Borreby i lære i 3 aar, da de i den tid lærer baade hvordan agerdorkningen bör drives og de nödvændige reedskaber giøres. I samme tid forsyner mag. Borreby dem med nödvändig klæde og föde, og naar de med hans recommendation hiemgaaer vil selskabet være betænkt paa at give dem en skickelig doceur, og dereffter antage den ældre til at være hosbond og den yngre at være karl paa gaarden.

12) Da det er uvist hvad jorden vil give af sig især de förste aaringer, saa skal alting for det förste i 3 aar drives for selskabets egen regning og siden kand med bonden nærmere accord sluttes.

13) Naar selskabet er sluttet og kongel. confirmation erholdt vil mag. Borreby være betænkt at forfatte en kort, tydelig og dog fuldstændig forskriffthvorleedes agerdorkning bör drives som oversættes paa islandsk og paa selskabets bekostning tryches.

14) I övrigt skulde det og være selskabets hensigt at meddeele hvad de maatte finde mærkeligt eller nyttigt, enten henseende naturalia, artificialia eller scientifica.

Jeg veed ingen for nærværende tiid meer beqvem til at være secretair ved agerdyrknings selskabet udj Island end som mr. Oddur Stephanson og falder mit votum paa ham ifald hand dertil godvillig er at formaa.

T. Fieldsted

Jeg ikke heller, B. Marcusson

J. Arnason [J. A]rnorsson

G. Brinjolfsson [J. J]onsson

J. Eggertsson G. Runolfsson

Erland Olafsen L. Gudmundsson

M. Ketelsson Christian Johannsson

W. Jonsson A. Thorarensen

B. Jonssen J. Teitssen

Mr. Hannesar Finnssonar fullmagt gefin Oddi Stephanssyni að undirskrifa selskabets statuta vegna mag. O. A. Borrebyes.

Veleðla sr. Oddi Stephanssyni gef ég hér með fullmagt vegna mag(isters) O. Andresen Borrebyes að undirskrifa á það sem per plurima vota besluttast kynni til agerdyrknings selskabets etablissement, og bið hann það hið sama að communicera s.t. þeim allra náðugast tilskikkuðu commissaires hér í Íslandi til að observera það sem þéna mætti til [land]sins opkomst.

Við Öxará, d. 1[9]. Julii 1770. Hannes Finnsson

Selskabets statuta

1) Membra ordinaria bære fælleds alle byrder og udreede selv alle udfordrende omkostninger til agerdyrkningens opkomst og fremvext, hvorfor de ogsaa alleene per plurima vota bestemme hvad til selskabets öyemærke at opnaae skal giöres eller lades og votis paribus har præses votum decisivum.

2) Naar selskabet af 24 membra ordinaria er sluttet og statuta underskreven, consuleres om hvem mand tör udbede sig til membra honoraria, og underskrevne af landets indbyggere have entreret i dette societet.

3) Selskabet vil icke spare fliid eller bekostning, haaber derfor ved den höyestes velsignelse i sin tiid, om ikke de, da dog effterkommerne at höste frugten og nytten der af, og som membra extraordinaria have nærmest adgang til at blive membra ordinaria, tör man ikke tvivle paa deres reedebonhed, om de i noget kunde blive selskabet til nytte.

4) Saasom alt dette skal af nye sættes i stand [og] udkræver stoere omkostninger, for at oplære folk paa fremmede stæder, forsyne dem siden med lön, reedskaber og andet behövende, indretningen desuden vilde blive meget ubestandig og [00]klende, hvis den [sku]lle [i]standsættes paa et privat gods. Saa vil selskabet med en allerunderdanigst ansøgning indflye til hans kongl. Maj^{ts} naade om at faae bevilget gaardene Laugefeld og Blikastade som en frie arv og eyendom saalænge bem(el)te gaarde bruges til agerdyrkning. Ligeleedes vil selskabet ansöge allerunderdanigst hans Maj^t om at give selskabet de reedskaber, som en man behöver til agerdyrkningens istandsættelse og tillige ansöger selskabet allerunderdanigst om gratis tömmer, til et dueligt kornlofft og en bondebolig.

5) Til at kunde sætte alt dette i tilbörlig drifft har selskabet vedtaget at ville contribuere i de förste 5 aar hvert membrum ordinarium aarlig 5 rd., som skal betales til cassereren hvert aar inden den 15de Julii paa Öxeraa landsting.

6) Til hielp i at indrette de mange indhegninger og anlegge diger eller gröffter, som kunde behöves, vil selskabet allerunderdanigst ansöge om frie arbeyde af tugthusslemmer, som opholde sig ikke langt fra de allerunderdanigst begiærte gaarde. Og som falkefangsten i Island er et monopolium, som giærne kand taale at contribuere noget til landets beste, saa ansöge vi allerunderdanigst, at hver falkefænger giver 1 rd. af 10.

7) Paa denne eyendom söges kongel. allernaadigste beneficium, at den ikke formedelst giæld, pantsætning, eller i andre maader, maae nogen af selskabets lemmer fratages, saa længe de concurrere til at opnaae selskabets öyemærke, saa og at den maae ikke som almindelig arv blive deelagtig bland fleere arvinger. Men dersom et membrum döer, eller formedelst andre aarsager udgaaer af selskabet, uden i forveyen for selskabet at have proponeret til sin 1/24 deel arving og successor, at da den vacante portion alleene blandt membra ordinaria bliver auctioneret og höystbydende bortsolgt, i hvilket tilfælde selskabets secretaire bliver auctions directeur, som tager sit salarium 1 rd. pr. cento og for resten gör regnskab til den udgangne eller arvinger.

8) Ingen maa eye fleere end 2 portioner, men kand giærne tillades at fleere participere i en portion, dog saa at kun en ansees som hovedparticipant og selskabets membrum ordinarium.

9) At forskrive fremmede agerdyrkere, har erfarenhed lært ikke nytter meget, thi kiæde af landet og landets levemaade bliver jorden for dem, giærne altid frossen. Derfor udsöger selskabet blandt islænderne, en karl ædruelig og vindskibelig, som har nogenleedes got begreb, og især er næm paa fingerne og forstaaer lidt at hugge, ligeleedes en dreng. Disse oversendes til mag. Borreby i lære i 3 aar, da de i den tiid lærer baade hvordan agerdyrkningen bör drives, og de nödvændige reedskaber giöres. I samme tiid forsyner mag. Borreby dem med nödvændig klæde og föde, og naar de med hans recommendation hjemgaaer vil selskabet være betænkst paa at give dem en skikkelig doceur, og dereffter antage den ældre til at være hosbond og den yngre at være karl paa gaardene.

10) Da det er uvist hvad jordene vil give af sig især de förste aaringer, saa skal alting for det förste i 5 aar drives for selskabets regning og siden kand med bonden videre accord sluttes.

11) Naar selskabet er sluttet og kongel. confirmation erholdt vil mag. Borreby være betænkt at forfatte en kort, tydelig og dog fuldstændig forskrift hvorleedes agerdyrkning bör drives som oversættes paa islandsk og paa selskabets bekostning trykkes.

12) I övrigt skulde det og være selskabets hensigt at meddeele hvad de maatte finde mærkværdigt, enten i henseende til naturalia, artificialia eller scientifica.

Öxeraae landsting den 24de Julii 1770.

O. A. Borreby, B. Marcusson, T. Fieldsted, S. Magnusson, W. Jonsen, J. Arnorsen, J. Jonsen, J. Jacobsen, J. Arnesen, Peter Thorstensen, G. Hiorlevsen, J. Teitsen, Erlendur Olafsson, L. Gudmundsen, S. Olavsén, M. Ketelsen, J. Eggertsen, G. Brinjolfsson, A. Thorarensen, B. Joensen.

S.T. De hhr. Landcommissarier communiceret copie af selskabets statuta.

Til samme

Velædle og velbyrdige,
höystærede hhr. Landcommissarier

I fölge mr. Finnsens begiæring til mig af 19de hujus, har jeg den ære her ved tjenstydning at indberette de höye herrer, hvad udj det her i Island oprettede agerdyrknings selskab dets forsamling er foreslaaet, og effter de fleeste stemmer approberet og underskrevet h[vi]lket af hosfölge[ende] copie af samme beslutninger behagentlig maatte erfares. Jeg forbl. pp.

Öxeraae landsting, O. Stephensen
den 22. Julii 1770

Udstædet copie af selskabets statuta til sysselmand Arnorsen.

Dito til apoteker Joensen.